

ประชาชนกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

: สมฤทธิ์ ไชยวงศ์* เกริกเกียรติ รสหอมกวิวัฒน์**

รณัฏฐ์ สิริพัชรพงศ์** ผกาภรณ์ บุสบง** รุ่งฤดี รัตนชัยศิลป์**

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 (รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ประกาศในราชกิจจานุเบกษาให้มีผลเป็นการใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 6 เมษายน 2560 เป็นต้นไป) มาตรา 249 กำหนดให้มีการจัดการปกครองส่วนท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น มาตรา 250 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหน้าที่และอำนาจดูแลและจัดทำบริการสาธารณะและกิจกรรมสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน มาตรา 253 กำหนดว่า ในการดำเนินการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเปิดเผยข้อมูลและรายงานผลการดำเนินการให้ประชาชนทราบ รวมทั้งมีกลไกให้ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้วย จึงเห็นได้ว่ารัฐธรรมนูญฉบับใหม่มีเจตนารมณ์อย่างชัดเจนที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการปกครองท้องถิ่นด้วย การมีส่วนร่วมที่จะทำให้เกิดผลในทางปฏิบัติประการหนึ่งก็คือ ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้นั่นเอง

1. ความหมายของการมีส่วนร่วม

คำว่า “การมีส่วนร่วม” ได้มีนักวิชาการและผู้ทรงคุณวุฒิให้ความหมายที่หลากหลาย และมีความหมายแตกต่างกันไป ตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล ดังนี้

เบอร์นาร์ด (Bertrand, 1959 : 142) ให้ความหมายการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการแสดงออกถึงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมต่อการร่วมในสถานการณ์ของกลุ่ม

รีดเดอร์ (Reeders, (1963 : 39) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการมีส่วนร่วมในการปะทะสังสรรค์ด้านสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมของกลุ่ม

คีธ (Keith, 1971 : 136) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมว่า หมายถึงการเกี่ยวข้องทางจิตใจ และอารมณ์ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการบรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งให้เกิดความรู้สึกมีส่วนร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

กรรณิการ์ ชมดี (2524 : 11) กล่าวว่า

* นิติศาสตรบัณฑิต, เนติบัณฑิตไทย, รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง) นิติศาสตรมหาบัณฑิต (กฎหมายมหาชน).

** อาจารย์ประจำสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก

การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าปัจเจกชนหรือกลุ่มคนที่เห็นพ้องต้องกันเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในทิศทางที่ต้องการ โดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ทวิชอง หงส์วิรัตน์ (2527 : 2) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมคือการที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการจัดการควบคุมการใช้การกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ความเป็นอย่างสมศักดิ์ศรี ในฐานะสมาชิกของสังคม ในการมีส่วนร่วมของประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออกมาในรูปการตัดสินใจ ในการกำหนดชีวิตของตนเองอย่างเป็นตัวของตัวเอง ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 20) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ว่า หมายถึงการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณา การตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การที่สามารถทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชนบทเพื่อแก้ไข ปัญหาและนำมาซึ่งสภาพความเป็นอยู่ของประชาชนที่ดีขึ้นได้นั้น ผู้นำการเปลี่ยนแปลงต้องยอมรับปรัชญาการพัฒนาชุมชนที่ว่ามนุษย์ทุกคนต่างมีความปรารถนาที่จะอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น พร้อมทั้งจะอุทิศตนเพื่อกิจกรรมของชุมชน ขณะเดียวกันต้องยอมรับความจริงที่ว่ามนุษย์นั้นสามารถพัฒนาได้ ถ้ามีโอกาสและได้รับการชี้แนะ ที่ถูกต้อง

ลือชัย ศรีเงินยวง (2526 : 13) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ที่แท้จริงจะต้องไม่หมายความว่าเพียงแต่การดึงประชาชนเข้ามาร่วมโครงการที่รัฐเป็นผู้กำหนดรูปแบบเป้าหมายของงานและกำหนดให้มีการเข้าร่วมงานดังที่ผ่านมา แต่จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมอย่างมีสำนึกรับผิดชอบและมีบทบาทอย่างเต็มที่ตั้งแต่ค้นคิดปัญหาวางแผนปฏิบัติงาน ดูแล กำกับ ตลอดจนประเมินผลติดตามงาน การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องหมายถึงการมอบอำนาจอธิปไตยขั้นพื้นฐานคืนสู่ประชาชน การพยายามจัดตั้งและพัฒนาองค์กรประชาชนให้เข้มแข็งบนพื้นฐานของการพึ่งตนเองเป็นสำคัญ

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531 : 11-14) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นแตกต่างจากการร่วมมือ กล่าวคือ การร่วมมือต้องมีความรู้สึกเป็นเจ้าของคนอื่นที่เข้าร่วมนั้นถือว่าเป็นการให้ความร่วมมือ การมีส่วนร่วมของประชาชนที่แท้จริงจะต้องมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการพัฒนา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาจึงหมายถึงการให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในกิจกรรมของโครงการและดำเนินการทุกขั้นตอน ตั้งแต่การวางแผน การดำเนินการ การใช้ประโยชน์ และการประเมินผล

จากความหมายของการมีส่วนร่วมที่นักวิชาการได้กล่าวไว้ข้างต้นอาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมมีความหมาย ใน 3 ลักษณะ คือ

1) การมีส่วนร่วมในลักษณะที่เป็นเชิงการจัดการ โดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาดังแต่เริ่มจนสิ้นสุดโครงการ ได้แก่ การร่วมกันค้นหาปัญหา การวางแผน

การบริหารจัดการ การตัดสินใจ การระดมทรัพยากรและเทคโนโลยีท้องถิ่น การติดตามประเมินผล รวมทั้งการรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากผลิตผลของโครงการ ซึ่งลักษณะของโครงการดังกล่าวจะเป็นโครงการที่มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตความต้องการและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นสำคัญ

2) การมีส่วนร่วมในเชิงระบบ กล่าวคือการส่งเสริมและพลังอำนาจของพลเมืองโดยประชาชนหรือชุมชนให้มีความสามารถพัฒนาชีวิตของตนเพื่อรักษาผลประโยชน์ของกลุ่ม ควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรของชุมชน อันจะก่อให้เกิดกระบวนการและโครงสร้างที่ประชาชนในชนบทสามารถแสดงออกซึ่งความสามารถของตนและได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนา เน้นการเปลี่ยนแปลงกลไกการพัฒนา โดยรัฐมาเป็นการพัฒนาที่ประชาชนมีบทบาทหลัก การกระจายอำนาจในการวางแผนจากส่วนกลาง มาให้ส่วนภูมิภาคจะทำให้ส่วนภูมิภาคมีลักษณะเป็นเอกเทศ มีอำนาจทางการเมือง การบริหาร มีอำนาจต่อรองในการจัดสรรทรัพยากรอยู่ในมาตรฐานเดียวกัน และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและสามารถตรวจสอบได้

3) การมีส่วนร่วมในเชิงแนวคิด กล่าวคือเป็นการให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน มีความเป็นอิสระมีอำนาจในการตัดสินใจร่วมกัน สามารถจัดการแก้ไขปัญหาและพัฒนาได้ด้วยตนเอง สามารถรวมพลังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้

2. หลักการของงบประมาณแบบมีส่วนร่วม

2.1 งบประมาณแบบมีส่วนร่วม

(ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ : 12-13) ในปัจจุบันยังไม่มีคำจำกัดความที่แน่นอนสำหรับงบประมาณแบบมีส่วนร่วม เนื่องจากคำจำกัดความมีความแตกต่างกันไปในหลายพื้นที่ เช่น กรณี Porto Alegre ประเทศบราซิล ซึ่งถือเป็นต้นแบบการจัดทำงบประมาณแบบมีส่วนร่วมได้มีผู้นำเสนอคำจำกัดความเชิงทฤษฎีที่มีความชัดเจนซึ่งนำไปประยุกต์ใช้กับสำหรับกรณีศึกษาของประเทศบราซิลไว้ว่างบประมาณแบบมีส่วนร่วม คือกระบวนการทางตรงซึ่งเป็นไปด้วยความสมัครใจและมีความเป็นประชาธิปไตยสากล ซึ่งประชาชนสามารถหารือถกเถียงและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในการจัดลำดับความสำคัญการใช้จ่าย การควบคุมการจัดการของรัฐบาล และการกำหนดนโยบายสาธารณะ งบประมาณแบบมีส่วนร่วมเป็นการสร้างรูปแบบของประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาชนซึ่งเป็นการผสมผสานระหว่างประชาธิปไตยทางตรงหรือประชาธิปไตยกึ่งทางตรงกับประชาธิปไตยแบบตัวแทนนั่นเอง ระบบงบประมาณแบบมีส่วนร่วมเป็นการแสดงถึงแนวทางประชาธิปไตยโดยตรง โดยผ่านระบบงบประมาณ เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้มีโอกาสในการเรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของรัฐบาลและเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การโต้แย้ง และการโน้มน้าวในการจัดสรรทรัพยากรสาธารณะ เป็นเครื่องมือสำหรับการศึกษาการสร้างความรู้ความผูกพันและเสริมสร้างพลัง (empower) ให้กับประชาชนและทำให้การบริหารจัดการที่ดีมีความเข้มแข็งมากขึ้น นอกจากนี้ระบบงบประมาณแบบมีส่วนร่วมยังช่วยส่งเสริมความโปร่งใสและความพร้อมรับผิด (accountability) อันจะมีผลต่อการลดความไม่มี

ประสิทธิภาพและลดการผูกขาดอำนาจโดยกลุ่มผู้มีอำนาจ (clientelism) ช่วยลดระบบอุปถัมภ์ และการคอร์รัปชันอีกด้วย

ในเรื่องนี้ Sintomer et al. (2010) (ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ : 13-14) ได้ชี้ให้เห็นข้อแตกต่างของระบบงบประมาณแบบมีส่วนร่วมกับการมีส่วนร่วมทั่วไปว่า การมีส่วนร่วมแบบเดิมโดยทั่วไปมีข้อจำกัด คือ ความคิดเห็นของประชาชนจะได้รับการรวบรวมโดยเจ้าหน้าที่ในระดับท้องถิ่นเพื่อจะชั่งน้ำหนักของผลประโยชน์ที่จะได้รับโดยไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนมาร่วมอภิปราย ดังนั้น การติดต่อสื่อสารที่สำคัญคือการสื่อสารระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ในขณะที่งบประมาณแบบมีส่วนร่วมจะรวมถึงการที่ประชาชนมารวมกันหรืออาจผ่านคณะกรรมการตัวแทน เป็นการสื่อสารแนวราบ (horizontal communication) ซึ่งจะเห็นได้จากแนวปฏิบัติที่เกิดขึ้นในเมือง Porto Alegre อย่างไรก็ดีตามการสื่อสารยังไม่ใช่ว่าปัจจัยที่สำคัญอย่างเดียวของงบประมาณแบบมีส่วนร่วม หากควรครอบคลุมถึงกลไกหรือวิธีการอื่นๆ ด้วย เช่น การวางแผนชุมชน ซึ่งสามารถใช้เพื่อการสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างประชาชนต่างพื้นที่ได้

2.2 หลักการของการมีส่วนร่วม
(ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์ : 14-15) การดำเนินการงบประมาณแบบมีส่วนร่วมให้ประสบความสำเร็จต้องมีการดำเนินการบนหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตย
ฐานราก เป็นการให้ประชาชนทุกระดับมีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณ เพื่อให้เกิดความเข้าใจ มีส่วนร่วม มีส่วนในการเลือกสรรและตัดสินใจในการจัดสรรงบประมาณ

2) ความโปร่งใส เปิดโอกาสให้ประชาชนผู้เสียภาษีได้เข้ามามีส่วนร่วมและเข้าถึงกระบวนการจัดทำงบประมาณทุกขั้นตอน ตลอดจนการตรวจสอบติดตามการดำเนินงานตามโครงการ ซึ่งจะสามารถทำให้เกิดความโปร่งใสและได้รับการยอมรับจากประชาชน

3) ความเสมอภาค เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีสิทธิที่เท่าเทียมกันในการตัดสินใจ ในกระบวนการงบประมาณ เพราะตามหลักความเสมอภาคประชาชนทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีจนทุกคนก็มีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเท่ากันคนละหนึ่งเสียง ดังนั้น หลักความเสมอภาคเท่าเทียมนี้จึงเป็นการเปิดโอกาส ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการเสนอความต้องการ การตัดสินใจ การเลือกผู้แทน ตลอดจนการจัดลำดับความจำเป็นเร่งด่วนของการใช้จ่ายงบประมาณให้เป็นไปตามโครงการที่ตรงกับความต้องการของประชาชน

4) การรวมกลุ่มทางสังคม เป็นหลักการเดียวกับความเท่าเทียมของบุคคล แต่จะมีความแตกต่างในลักษณะของการมีส่วนร่วมจะเป็นไปในลักษณะขององค์กรกลุ่ม เช่น กลุ่มผู้หญิง คนชรา องค์กรพัฒนาเอกชน เป็นต้น ทั้งนี้ การเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มทางสังคมจะมีพลังในการผลักดันที่เข้มแข็งในอันที่จะสร้างความยุติธรรมทางสังคมได้ดียิ่งขึ้น

5) การเสริมสร้างพลัง ให้อำนาจในการตัดสินใจขึ้นอยู่กับประชาชนอย่างแท้จริง อันเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาเป็นผู้กำหนดในการจัดทำ การควบคุม การตรวจสอบ กระบวนการงบประมาณอันเป็นปัจจัยสำคัญของการส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

2.3 ความสำคัญของการมีส่วนร่วม

ปัจจุบันในการพัฒนาทั้งโดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนต่าง ๆ มุ่งส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองให้มากที่สุด ทั้งนี้ เนื่องจากได้เล็งเห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังต่อไปนี้ (ชนารถ เชียงทอง, 2550 : 17)

1) การมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถสร้างการยอมรับในคุณค่าของสังคมและวัฒนธรรมภายในชุมชนได้ บางครั้งสามารถเปลี่ยนแปลงบรรทัดฐานของชุมชนที่ไม่พึงปรารถนาได้อีกด้วย

2) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นวิธีการ (Means) ที่สามารถสร้างประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ให้กับประชาชนได้เรียนรู้และนำไปปฏิบัติเองได้อย่างถูกต้อง

3) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการระดมพลังความคิด พลังกาย พลังใจ และทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนออกมาใช้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน

4) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นการสนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่มีการกระจายอำนาจ (Decentralization)

5) การมีส่วนร่วมของชุมชนสอดคล้องกับปรัชญาทางสังคมและการเมือง (Social Political Philosophy) ที่ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายการพัฒนา การวางแผน การปฏิบัติ และการประเมินผล

6) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา การพัฒนาใด ๆ ก็ตามถ้าขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมแล้ว กิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ก็จะไม่สามารถ

ดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพและจะประสบความล้มเหลวในที่สุด

จากความสำคัญของการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น จึงเห็นว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนา การพัฒนาใด ๆ ก็ตามถ้าขาดความร่วมมือและการมีส่วนร่วมแล้ว กิจกรรมหรือโครงการนั้น ๆ ก็ไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและจะประสบกับความล้มเหลวในที่สุด เมื่อกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีความสำคัญ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในบริบท ดังนี้

1) ส่งเสริมความครอบคลุมในการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและของสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนา โดยเท่าเทียมกัน

2) ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องโดยสมัครใจตามวิถีประชาธิปไตยในกรณีการแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน การตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย การกำหนดนโยบาย การวางแผนและดำเนินการโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม และการสร้างโอกาสการเอื้อให้ได้รับผลประโยชน์จากการพัฒนาเท่าเทียมกัน

3) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมอย่างเป็นระบบโดยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างส่วนที่ประชาชนร่วมคิดลงแรงตลอดจนทรัพยากรในการพัฒนากับงบประมาณภาครัฐ อันจะช่วยก่อให้เกิดความรับผิดชอบ ร่วมกันในประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนลงแรง ระดับท้องถิ่น ระดับภูมิภาค และระดับชาติ

4) ส่งเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมติดตาม และตรวจสอบการดำเนินงานตามแผนงาน โครงการต่าง ๆ ของภาครัฐที่จัดสรรงบประมาณ ลงไปในพื้นที่ เพื่อให้ประชาชนมีความผูกพัน ทั้งยังเสริมสร้างความรับผิดชอบร่วมกันระหว่าง ภาครัฐกับภาคประชาสังคม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการ จัดทำงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่วนใหญ่แล้วจะประกอบไปด้วยขั้นตอน การรวบรวมและวิเคราะห์สภาพปัญหา การวางแผน พัฒนา การดำเนินกิจกรรม และการประเมิน ผลกลุ่มที่เข้าร่วมทุกกระบวนการได้เรียนรู้ กระบวนการพัฒนาท้องถิ่นตามสภาพปัญหาและ ความต้องการของตน โดยตนเองเป็นผู้กำหนด กระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วม ที่ชุมชนเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจและควบคุมมีความเป็นไปได้ สามารถจะนำไปใช้ในกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น ของชุมชนเพื่อเพิ่มศักยภาพการแก้ปัญหาของ ชุมชนได้ เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของ ประชาชน ในกระบวนการวางแผนพัฒนาแบบมี ส่วนร่วมที่สำคัญ คือ โอกาสและอำนาจของ ประชาชนในการที่จะกำหนดแนวทางและการ ดำเนินการแก้ปัญหาของตนเอง ข้อจำกัดที่ส่งผล ต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการ วางแผน คือ ขาดการส่งเสริม สนับสนุนจาก นักพัฒนาหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้าใจแนวคิด การทำงานร่วมกับชุมชนแบบมีส่วนร่วมในลักษณะ ที่ให้โอกาสและให้อำนาจแก่ชุมชนในการตัดสินใจ และอำนาจในการควบคุมการดำเนินงานพัฒนา ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจผิดแผกแตกต่างกันไปตามภูมิภาค สภาพ เศรษฐกิจของประเทศ และโครงสร้างการบริหาร

ของท้องถิ่น รวมทั้งลักษณะพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชน มิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการแต่เป็นปัจจัยสำคัญ ในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่ง เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุด

ระบบงบประมาณแบบมีส่วนร่วม จึงเป็น กระบวนการตัดสินใจซึ่งประชาชนได้แลกเปลี่ยน ความคิดเห็นและต่อรองเกี่ยวกับการจัดสรร ทรัพยากรสาธารณะ เปิดโอกาสให้ประชาชน มีบทบาทโดยตรง ในการตัดสินใจว่าทรัพยากร ควรจะมีการใช้จ่ายอย่างไรและจัดสรรอย่างไร เป็นการวางแผนการเงินที่ช่วยสร้างความผูกพัน ระหว่างรัฐกับประชาชน โดยการให้การศึกษา และตระหนักรู้แก่ประชาชนอันทำให้ภาคประชา สังคมมีความตื่นตัวและเข้ามามีบทบาทในการ กำหนดความต้องการของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น ระบบงบประมาณแบบมีส่วนร่วมจะช่วยให้ ประชาชนที่ยากจนและถูกกีดกันได้มีโอกาส ในกระบวนการตัดสินใจ ที่สำคัญ ระบบ งบประมาณแบบมีส่วนร่วมจึงได้ถูกออกแบบมา เพื่อสร้างช่องทางให้ประชาชนได้เข้ามาตั้งแต่ ในขั้นกระบวนการมีส่วนร่วมตัดสินใจในเชิง นโยบาย ประชาชนจะริเริ่มแผนงาน โครงการ การดำเนินการ การตรวจสอบติดตามและ ประเมินผล เป็นการกระตุ้นให้เกิดการปฏิรูป ระบบราชการผสมผสานกับการปฏิรูป ภาคประชาสังคม ในกระบวนการตัดสินใจในกิจการสาธารณะ ยังผล ประชาชนมีความกระตือรือร้นมากขึ้น สังคม มีความยุติธรรมมากขึ้น งบประมาณถูกใช้เพื่อการ พัฒนาที่ตรงกับความต้องการของประชาชน มากขึ้นและจะสามารถแก้ไขปัญหาการทุจริต โดยในเชิงนโยบายและเชิงกระบวนการได้ในที่สุด

บรรณานุกรม

- กรรณิการ์ ชมดี. (2524). การมีส่วนร่วม
 ของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนา
 เศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการ
 สารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ
 จังหวัดอุบลราชธานี. กรุงเทพฯ ฯ :
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ทวิทอง หงส์วิรัตน์. (2527). การมีส่วนร่วมของ
 ประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ ฯ :
 ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- ทิพวรรณ หล่อสุวรรณรัตน์. ปีที่ 20 ฉบับที่ 1.
 “งบประมาณแบบมีส่วนร่วม:บทเรียน
 จากต่างประเทศและความท้าทาย
 สำหรับประเทศไทย”. วารสาร
 จัดการภาครัฐและภาคเอกชน. คณะ
 รัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิต
 พัฒนบริหารศาสตร์.
- นุชนารถ เชียงทอง. (2550). การมีส่วนร่วม
 ของประชาชนในกระบวนการจัดทำ
 งบประมาณ : กรณีศึกษาเฉพาะองค์การ
 บริหารส่วนตำบลดงขี้เหล็ก อำเภอ
 เมืองปราจีนบุรี จังหวัดปราจีนบุรี.
 วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหา
 บัณฑิต. วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น :
 มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2526). นโยบายการมีส่วน
 ร่วมของประชาชนในชุมชนในการมี
 ส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา.
 กรุงเทพฯ ฯ : ศักดิ์โสภารการพิมพ์.
- ลือชัย ศรีเงินยวง และผาสุด เอนกวนิช. (2526).
 ยุทธศาสตร์ใหม่ของการพัฒนา
 สาธารณสุขชนบท. ม.ป.ท. : เอกสาร
 ประกอบการเสวนากาแฟของกลุ่ม
 สังคมสงเคราะห์สาธารณสุข.
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, (2531), การพัฒนา
 ชนบทไทย, กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์
 มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์,
- Bernard, A. (1959), *Rural Sociology*, New
 York : Megraw-Hill Book, co.Inc.,
 p. 142.
- Keith, D. (1971), *Human Behavior at work-
 human relation and organization
 behavior*, New York : Megraw-Hill
 Book, co.Inc., p. 136.
- Reeders, William W., (1963), *Some
 Aspects of the Information
 social Participation of Farm
 Families in New York State.*,
 New York : Cornell University,
 p. 39.